

Jezuliatko majstra Bartolliho

Ján Motulko

24. decembra 2022 ✝ Cirkev

Nad cestou, práve tam, kde sa spájajú dve rieky, stojí nevelký okrúhly vršok. Podľa sivobieleho vápenca, ktorý vykukuje z miest, ktoré nie sú zastavané domami, dostal meno a mestečko tiež sa podľa neho volá: Montebianco. Na samom vrchu stojí románsky kostolík a po svahu so strmými a klukatými dláždenými uličkami jeden k druhému tesne priliepajú sa domčeky. Nízke i jednoposchodové. Keď sa človek pozerá zdola od rieky, má dojem, že stojí pred obrím klobúkom, dookola obitým všelijakými väčšími i menšími čačkami.

Zdroj: flickr.com

To sú domy na ňom. A tie dve lipy na samom vrchu za domom pri kostole sú ako dve chvojky boriny, zastrčené za širokou stuhou hradieb, ktoré obozretne obchádzajú celé mestečko.

Nedalo sa vedieť, ako sa lipy sem dostali, do tohto kraja, kde len olivy voňajú, kde taštičky fíg hanblivo sa ukrývajú pod veľkými dlanitými listami, a kde celý kraj svieti tisícami a tisícami citrónových a pomarančových slnk.

Možno otec majstra Bartolliho ich tu zasadil do záhrady za dom. Možno len pre seba, keď pomýšľal na to, že raz vykreše z ich dreva betlehem pre montebianský chrám. Ale nedostal sa až tak ďaleko. Daroval chrámu len sochu sv. Antona, ako káže rybám na brehu morského a Otca Františka v jaskyni, ako prijíma na seba rany Ukrižovaného. A skôr, než by bol mohol ponoriť svoje dlátka do dreva, aby vykresal ovečky s pastiermi, Jezuliatko so Svätou Pannou a Jozefom, s dvoma stovkami iných spoluobčanov, skosil ho mor.

Nožičky a dlátka ostali v dielni ako bez života. Nemal ich kto chytiť do ruky, nemal kto nimi narábať. Malý Bartollino bol na to ešte veľmi malý. Ten ešte len z hliny zliepal psícatá, čo sa mu rozpadávali, keď hlina vyschla a lacným nožíkom usiloval sa napodobniť ryby, ktoré vyrezal jeho otec pri nohách sv. Antona. A darilo sa mu to. Bolo už zjavné, že syn bude pokračovať v šlapajách svojho otca.

S pribúdajúcimi rokmi vždy na viac sa odvážil. Už mu nestačilo, že napodobňoval otcove ryby; vystrúhal čajku s roztiahnutými krídlami, rytiera, ako sa rozháňa hodiť kopiju. Ovládal už všetky otcove nástroje a mŕtve drevo pod jeho rukou menilo sa akoby zázrakom na živé tvory a osoby.

Keď vyhotovil z dreva zakrpatenej olivy mocného pána mesta, Barbarieru, na koni v plnej zbroji, ľudia začali mu hovoriť: maestro Bartolli.

Keď svoje dielo doniesol mocnému pánovi mesta, tento mu povedal:

– Maestro Bartolli, tvoj otec sľúbil pre náš chrám betlehem. Smrť ho od nás vzala prv, než mohol sa do diela pustiť. Teraz vidím, že Pán nezabudol na nás a chce nám dožičiť to, čo majú už všetky okolité mestá. Teba vyvolil, aby si pokračoval tam, kde tvoj otec prestal. Myslím, že nás nesklameš a z milosti Božej dáš nám betlehem, ktorý bude ku cti Pánovej a na slávu Tvoju a nášho mesta.

– Si, signore – áno, pane, myslím na to. Ak Pán Boh dovolí, na najbližšie Vianoce Jaskyňa Narodenia nebude už prázdna.

Slnko stálo akoby stále nad hlavou. Letnú úrodu pomarančov, citrónov a fíg zobrali. Stromy opusteno a bez okrás potriasali konármi a listami. Niektoré začínali už znova kvitnúť, aby v januári priniesli druhú úrodu. A maestro Bartolli chodil po záhrade zamyslený.

– Áno, sv. Jozef sa bude podobáť strýkovi Antoniov, Svätá Pani sestre Angeline. A Jezuliatko...? Tomu nevedel nájsť podobu, hoci poprechodil už celé mestečko a poprezeral všetky pekné deti. Už mal všetky tváre, všetky postavy v mysli. Bolo treba len vziať drevo a nástroje, aby toto pod ľudskými rukami, ktorým Pán požehnal, premenilo sa na dielo zázračné vo svojej podobe.

Pred večerom došli ľudia so sekerami a obe lipy, tie dve chvojky za klobúkom mesta v dvoch tiahlych zastonaniach klesli na zem. Potom kmene a hrubšie konáre ležali tam v záhrade. Na slnku i v daždi. Na rannej rose i vo vetre, ktorý prečesával montebianské uličky.

Bartolli aj vtedy, keď prišli vetristé a hmľisté dni, chodil po záhrade. Zavesil si na plecía pelerínu, pravý koniec prehodil cez ľavé plece ako rímski patricijovia svoje tógy a premýšľal a formoval všetky postavy a všetky zvieratká, ktoré budú v jeho betleheme.

Potom vzal nôž a ostatné nástroje a akoby len na právu vyrezal ovečku s kučeravou vlnou a s pootvoreným pyskom, skloneným k tráve. Potom druhú ovečku s krkom natiahnutým smerom k betlehemskej hviezde. Potom pastiera s hrudkou syra a ešte iných pastierov s ich darmi a pastierskymi palicami. Každá tvár sa podobala na niekoho z mestečka. Aj traja králi. A z nich Gašpar, kľačiaci na oboch kolenách a obetujúci zlato, dostal peknú tvár pána mesta, Barbarieru.

Drevo zo záhrady sa strácalo tak, ako v dielni pribúdalo figúr. Nakoniec ostali len dva hrubšie kusy: na jasličky a na Jezuliatko. Tie vzal už tiež dnu do dielne. Boli to najlepšie kusy z obidvoch stromov. Jasličky vykresal a už mal všetko: pastierov i mudrcov, Svätú Pannu i Jozefa, ovečky i jase, nadutého vola i pokorného oslíka. Chýbalo už len Jezuliatko. A tým vlastne chýbalo všetko. Celý betlehem. Tie ostatné figúry a zvieratká bez neho neznamenalí nič.

V kostole, v Jaskyni Narodenia bolo už všetko. Po stranách palmy a olivy, hore betlehemska hviezda a anjeli. I jase vystlané mäkkým machom, ale prázdne.

Maestro Bartolli chodil nespokojný po mestečku, ani nejedol, ani nespal. V dielni sa mu po celé noci svietilo; brával do rúk neforemný kus dreva a stále ho odkladal nenačatý. Nesmierne mnoho detských podob ponúkalo sa mu do mysle, po nociach ich celé procesie prechádzali popred jeho duševné oči, ale všetko odchádzalo bez toho, aby sa zastavilo pred ním.

Ani jednu tvár, ani jednu podobu nepovažoval za súcu, aby ju mohlo mať jeho Jezuliatko.

Raz ráno, na smrť unavený, zaspal v dielni nad stolom. Vonku sa už zobúdzalo nové ráno, ale pri ňom horel kahanček blikotavým svetlom. Zdalo sa mu, že vidí Nebeské Dieťa, ako ňaťahuje k nemu rúčky, ako ho on berie do náručia a obzerá si jeho tváričku.

– Tu som. Tu máš, čo hľadáš! – povedalo, ale prv, než by si bol majster Bartolli vstúpil do pamäti jeho tvár, počul srdcervúci výkrik a zobudil sa. Nevedel si uvedomiť, čo sa robí, odkiaľ ten výkrik prišiel. O chvíľu sa už rozozvučal zvon do jednej strany a znova zaznel ten prenikavý výkrik:

– Pomoc, horí...

Hodil si pelerínu na plecía a vybehol von. Z uličky za kostolom lietali iskry k nebu, valil sa hustý dym, ihneď na to vyšľahli s praskotom ružovožlté jazyky plameňov nad strechu. Okolo stáli ľudia a zdesene sa prizerali na to strašné divadlo. Odrazu pribehla akási žena, trhala si vlasy a kričala:

– Pre Kristove rany! Môj Maurizio! Tam... tam hore... v detskej izbe...

Bol to ten trojročný chorý chlapec, čo od narodenia ešte nevstal z kolísky.

Oheň praskal a vylizoval okná a dvere. Strecha bola už tiež celá v plameňoch a ohorené trámy prehýbali sa do izby. Matka sa rozbehla k horiacemu domu, ale niekoľko párov rúk ju strhlo späť. Vydala zo seba neľudský vzlyk, ešte raz zašepkala Maurizioovo meno a zamdlela. Celý dom už blčal ako smolná fakľa.

Odrazu majster Bartolli prehodil si plášť cez tvár a hlavu, rozkopol dvere a a veniec plameňov ho zakryl. Zástupom prešiel bolestný ston. Všetci primreli na svojich miestach.

Bartolli pridusený dymom skočil do izby. Všetko dookola blčalo plamennými prúdmi a na detskej postielke ležal Maurizio usmiaty a ňaťahoval rúčky za tancujúcimi plameňmi. Bartolli od prekvapenia sa skoro pohnúť nevedel: to bola tvár, ktorú on hľadal; krásna, usmiata z toho divadla, ale bolestná zároveň zo svojho trojročného utrpenia.

– To bude moje Jezuliatko!

Skočil k posteli, vzal chlapčeka, prikryl ho pelerínou a skočil ku dverám. Ale vtom ozval sa tupý praskot, celá izba sa naplnila iskrami a dymom a v tej chvíli zacítil prudkú bolesť na tvári. Padol na kolená. Jediná jeho myšlienka bola: skryť dobre dieťa, aby mu plamene neuškodili.

Keď sa prebral, nevedel kde je, len sa mu zdalo, že je noc. Tvár ho ukrutne páčila. Podvihol ruku, ale ktosi mu ju stlačil jemne na posteľ.

– Buď pokojný, maestro Bartolli.

Bolo ticho, len niekoľko šepkajúcich hlasov bolo počuť. Ale nič z toho nerozumel.

- Je už noc? Tak dlho som bol bez seba? – opýtal sa.
- Áno, noc, – povedal zas ten istý hlas.
- A kedy bude ráno? – pýtal sa znova.

Nikto mu neodpovedal. Majster Bartolli zmeravel. Znova zodvihol ruku, aby si ňou prešiel po tvári, ale znova mu ju ktosi z polovice cesty vrátil na posteľ. Teraz znova pocítil páľčivú bolesť v očiach.

- Svätá Panna, ja som slepý... – zastonal vysušeným hlasom.
- Buď pokojný, maestro, ešte nič nie je stratené.

Ale majster Bartolli vedel, že je to len klamlivá útecha. Opýtal sa ešte:

- A Maurizio?
- Žije. Len niekoľko vlások má spálených. Iné nič. Matka Antónia ti ďakuje.

Slnko zapadalo, obloha bola zaliata purpúrom a okná sa zažíhali akoby tekutým zlatom. Len Bartolli o tom nevedel. Jeho slnko zapadlo včera na svitaní.

Dlho ležal Bartolli. Nevedel, ako plynie čas, ako sa striedajú dni a noci.

Ale keď vstal, prvé čo bolo, vyhľadal v dielni ostatok lipového kmeňa, sadol si k stolu a vzal nôž do ruky. Maurizioovu tvár mal jasne pred sebou. Mal ju vštepenú v mysli ako na obraze. Ohmatal drevo a zarezal. Zas ohmatal a zas zarezal. Pred večerom bolo vidieť už neforemné, nahrubo ostrúhané tielko s vystretými rukami. A hlava okrúhla, ešte bez očí, nosa a úst. Na druhý deň malo byť Narodenie Pána.

- Jezuliatko musí byť! – povedal si Bartolli.

Teraz už nezažíнал kahanček v noci. Bolo mu to jedno, či horí pri ňom, alebo či strúha celkom potme. Predpoludním bolo už pekne rozoznať buclaté nožičky a rúčky vystreté, akoby chceli objasť mamu okolo krku. Len tvár bola ešte prázdna.

Pri nej pokračoval veľmi pozorne. Po každom reze ohmatával ju dlho, zas pozorne zarezal, zas ju ohmatával, a tak to trvalo až dotiaľ, kým sa neozval zvon na utierenie. Vtedy odložil nožík a dlho ohmatával Jezuliatko. Bol celkom spokojný.

Prehodil cez seba pelerínu a pod ňu skryl Jezuliatko. Palicou v ruke poklepkávajúc po dlážke, prišiel ku kostolu. Ten bol celkom plný. A pri Jaskyni Narodenia tiskali sa ľudia. Len jasličky boli prázdne. Ale keď vkročil majster Bartolli, ľudia sa mu rozostúpili. Prišiel k jasličkám, vybral svoje Jezuliatko spod pláštá a položil ho na mäkušký mach.

Zdroj: pxhere.com

– Áách...! – vydral sa odrazu zo všetkých hrdiel vzdych prekvapenia: v jasličkách ležalo Jezuliatko s vystretými rúčkami, ako by sa ponúkalo všetkým okolostojacim. Tvár malo sladko usmiatu, ale bolestnú zároveň. Každý čakal, že sa každú chvíľu môže pohnúť, zasmiať alebo zaplakať. Maestro Bartolli kľáčal pri jasličkách a k nemu si kľakla matka Antónia s Mauriziom na rukách. V tej chvíli nikto z ľudí by nebol vedel povedať, ktorý z tých dvoch je z mäsa a kostí a ktorý je len drevenou soškou.

Maurizovi žiarili očká a túžobne vystrel rúčky k Jezuliatku. A Majster Bartolli kľáčal pred jasličkami a tiež sa pozeral na svoje Jezuliatko prázdnyimi jamkami po očiach. A videl ho možno lepšie ako všetci okolostojaci.

Článok vyšiel pôvodne v časopise Pútnik cyrilometodejský č. 17-18/1946, do el. podoby bol spracovaný Dominikánskou knižnicou, pre zverejnenie na portáli Christianitas.sk bol čiastočne upravený redakciou Christianitas.

URL adresa článku: <https://christianitas.sk/jezuliatko-majstra-bartolliho/>